

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl naujos daugiakalbystės pagrindų strategijos

COM(2005) 596 final

(2006/C 324/24)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. lapkričio 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl naujos daugiakalbystės pagrindų strategijos*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. rugsėjo 6 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja An Le Nouail Marlière.

Atsižvelgdama į naują Komiteto narių sudėtį, plenarinė asamblėja nusprendė šią nuomonę nagrinėti spalio mėn. plenarinėje sesijoje ir pagal Darbo tvarkos taisyklių 20 str. pagrindine pranešėja paskirti An Le Nouail Marlière.

430-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. spalio 26 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 105 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Komiteto rekomendacijos:

- Komisija raginama informuoti *valstybes nares*, tiksliai joms nurodant, kokius ryšius *ar papildomas priemones reikia įgyvendinti nacionaliniuose planuose* ir aiškinant, kad daugiakalbystė ir įvairiakalbystė yra potencialus indėlis į kultūrinę ir politinę ES integraciją ir savitarpio supratimo bei socialinės sanglaudos faktorius.
- *Mokymo pasiūlos mastus* reikia derinti Europos lygiu, jei norima gauti tvarų rezultatą ir, potencialių atsargų neapriboti tik keletu kalbų.
- Skatinti ir remti daugiakalbystę visose profesinės veiklos, kultūros, politikos, mokslo ir socialinio gyvenimo srityse.
- Įtraukti į veiklą ne vien socialinių ar mokslinių disciplinų ekspertus, bet ir pagal specialybę dirbančius lingvistus, vertėjus žodžiu ir raštu, dėstytojus ir kalbų specialistus.
- Komisija, kai ji pradės programavimo etapą, privalo tinkamai ir dėmesingiau atsižvelgti į *dabartinę jaunųjų ir vyresnių žmonių kartą*, orientuojant juos į *visą gyvenimą trunkantį mokymą ir kultūrinių teisių įsisąmoninimą*.
- Komisija turi remtis ne vien universitetuose atliekamais darbais, bet ir *asociacijų, kurios veikia šioje srityje*, veikla ir remti iniciatyvas, kurias siūlo pilietinės visuomenės organizacijų tinklai.

2. Įžanga: svarbiausios Komisijos komunikato nuostatos

Šiame komunikate Komisija pateikia naują daugiakalbystės pagrindų strategiją ir atnaujina savo įsipareigojimą skatinti daugiakalbystę. Tai yra pirmas Komisijos komunikatas, kuriame nagrinėjama ši politikos sritis. Komisija aptaria įvairius Europos politikos šiuo klausimu aspektus ir siūlo taikyti konkrečias priemones.

Valstybės narės raginamos atlikti savo užduotis ir skatinti užsienio kalbų mokymą ir mokymąsi bei jų taikymą. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Komisija įsteigė naują institucijų konsultacijų portalą 20-čia kalbų.

Šiame pirmajame politiniame dokumente daugiakalbystės klausimu Komisija pateikia naują pagrindų strategiją, numatančią konkrečias priemones visuomenės, ekonomikos ir santykių su piliečiais srityse. Strategija siekiama trijų tikslų: skatinti mokytis kalbų ir propaguoti visuomenėje kalbų įvairovę, skatinti gyvybingą daugiakalbę ekonomiką ir suteikti piliečiams galimybę susipažinti su Europos Sąjungos teisės aktais, procedūromis ir informacija jų gimtąja kalba. Komisija primena, kad 2002 m. Barselonos Vadovų Taryba pabrėžė būtinybę skatinti mokytis ne mažiau kaip dviejų užsienio kalbų, ir ragina valstybes nares priimti daugiakalbystės veiksmų planus, skirtus gerinti užsienio kalbų mokytojų rengimą, bei skirti tam tinkamą finansavimą, kad būtų sudarytos sąlygos nuo pat ankstyvos vaikystės mokytis kalbų ir dėstyti kitas disciplinas užsienio kalbomis. Europos įmonėms reikia darbuotojų, mokančių Europos Sąjungos ir mūsų prekybos partnerių iš viso pasaulio kalbų, ir kadangi tie ekonomikos sektoriai, kuriuose kalbų žinioms tenka

svarbus vaidmuo, daugelyje Europos valstybių sparčiai vystosi, Komisija siūlo daug priemonių daugiakalbystės aspektui ES ekonomikoje stiprinti. Atsižvelgdama į savo daugiakalbę komunikacijos politiką, Komisija ketina pateikti naujomis kalbomis nemažai savo interneto tinklalapių ir jomis leisti publikacijas, taip pat sukurti vidaus tinklą, turintį užtikrinti, kad jos tarnybos nuosekliai laikysis kalbų režimo. Komisija taip pat siūlo įsteigti aukšto lygio daugiakalbystės grupę, kurią sudarytų nepriklausomi ekspertai ir kuri padėtų įvertinti valstybių narių pažangą. Be to, netrukus turėtų įvykti ministrų konferencija daugiakalbystės klausimais, kurioje valstybės narės turės galimybę pranešti apie šioje srityje pasiektą pažangą. Galiausiai turėtų būti parengtas naujas komunikatas, kuriame būtų toliau plėtojamas globalus daugiakalbystės Europos Sąjungoje aspektas.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas pritaria pasiūlymui ir nurodo, kad tai yra „nauja“ pagrindų strategija, o komunikatas — „pirmasis politinis dokumentas daugiakalbystės klausimu“. Todėl norint aiškiai suprasti apibendrinančias išvadas, nepakanka vien daugybės sąsajų su senosiomis pagrindų strategijomis ⁽¹⁾. Komitetas mano, kad būtų naudinga, jei Komisija apibendrintų ir aiškiai nurodytų, kokios papildomos naudos turėtų duoti nauji pagrindai ir kokio lyginamojo poveikio galima tikėtis. Ar bus atlikta poveikio analizė, kuri yra apibrėžta tarpinstituciniame Komisijos ir EESRK susitarime ⁽²⁾ ir ketinimuose supaprastinti teisėkūros bei valdymo procesą? Komitetas mano, kad vien komunikato veikiausiai nepakanka norint valstybės nares įtikinti priimti programas, kurios, be kita ko, dar būtų privalomos. Nors Taryba reikalauja parengti pagrindų strategiją, tam būtina suderinti reikiamus teisės aktus, siekiant optimaliai panaudoti išteklius, kuriuos prireikus skiria valstybės narės ir Europos Sąjunga. Suderinti teisės aktus galima tik tiksliai žinant, kokias priemones jau yra įgyvendinusios valstybės narės arba ES.

3.2 Komisija dar kartą patvirtina savo įsipareigojimus: Komitetas iš to daro išvadą, kad jau būta ir ankstesnių įsipareigojimų. Jis pastebi, kad daugiakalbystės srityje Komisijos taikytos priemonės netenkina nei jos vidaus tarnybų, nei santykių su išorės subjektais.

3.3 Komitetas pastebi disproporciją vertinant institucijas ir visų formų Europos pilietinę visuomenę (nepriklausomas socialinis dialogas ir pilietinis dialogas). ES teisės aktų rengimui, konsultavimuisi ir diskusijoms naudingos ir reikalingos pastabos, tyrimai ir dokumentai pernelyg dažnai rašomi ir skelbiami anglų kalba. Tai dar labiau būdinga Komisijos vidaus arba jos organizuotiems posėdžiams. Todėl Komisijos ekspertas, taip pat kaip ir pilietinės visuomenės atstovas Briuselyje, faktiškai turi kalbėti angliškai. Praktiškai dauguma statistinių duomenų arba kokybės studijų, kuriomis remiamasi šioje nuomonėje, taip pat parengtos tik anglų kalba ⁽³⁾.

3.4 Taigi, kai kurie dokumentai nėra parengti institucijos pranešėjo ar nuolatinio konsultanto gimtąja kalba, o tai rodo, kad dar toli iki tikrojo susitarimo dėl trijų pagrindinių ES institucijose vartojamų darbo kalbų laikymosi bendraujant joms tiek oficialiai, tiek neoficialiai. Atskirai reikia pažymėti, kad taip lengva užkirsti kelią kai kuriems dalyviams dalyvauti daugelyje diskusijų. Tad nenuostabu, kad įvairių pateiktų statistinių apklausų respondentai pabrėžia, jog norėtų studijuoti anglų kalba, kadangi tai yra kalba, kuri jiems *de facto* bus naudingiausia daugumoje reikšmingų atvejų. Būtent dėl šios priežasties ne viena tėvų ir vyriausybės karta pirmenybę teikė anglų kalbos mokymuisi ir taip padėjo susiklostyti esamai padėčiai.

3.5 Komunikato priede taip pat pabrėžiama, kad „svetima“ kalba, kuria dažniausiai kalbama ES, nėra didžiausią gimtakalbių skaičių turinti kalba. Šia kalbą potencialiai yra įvaldę (potencialiai — nes Eurostatas nenurodė, kokio lygio ir kokios apimties turi būti žodynas, kad galima būtų pripažinti, kad kalba įvaldyta) 47 proc. respondentų, o tik 13 proc. iš jų ji yra gimtoji kalba.

3.6 Komiteto nuomone, tai kliūtis ES piliečiams ir jiems atstovaujantioms institucijoms — Parlamentui ir Komitetams (EESRK ir RK) — demokratiškai, tiesiogiai ar netiesiogiai, dalyvauti kuriant teisės aktus, kurie tiesiogiai susiję su jų gyvenimu. Institucijų pranešėjai, pilietinės visuomenės atstovai, su kuriais konsultuojasi demokratinės ir oficialios institucijos ar instancijos, dažnai tik didelėmis pastangomis, kartais net neteisingai interpretuodami, gali numanyti Komisijos pasiūlymus. Galima neabejoti, kad daugeliu atvejų piliečiai patys *ex ante* turėjo galimybę tinkamai susipažinti su šia informacija. Tokia padėtis visiškai nelogiška ypač komunikato šia tema atveju. Todėl reikalinga politinė valia ir priemonės, kuriomis būtų pašalintas šis bendras intelektualinis, kultūrinis ir ekonominis priklausomumą sąlygojantis prieštaravimas, trukdantis tinkamai dalyvauti.

Todėl Komitetas džiaugiasi, kad Komisija ketina pašalinti šiuos trūkumus ir sukurti veiksmingesnį portalą. Tačiau šis portalas susijęs su daugiakalbyste, o ne su institucijomis. Komisijos užsibrėžti tikslai nėra visiškai aiškūs: komunikate yra skyrius, pavadintas „Daugiakalbystė komisijai palaikant ryšius su piliečiais“ — ar tai reiškia, kad šis komunikatas yra D plano tęsinys? Bendravimas 20-čia oficialių kalbų visiškai nekeičia institucijų bendravimo praktikos, kuris vyksta tik priėmus sprendimus, kurių svarstyme piliečiai nedalyvauja, ir tai nesuteikia piliečiams daugiau galimybių dalyvauti šiame procese.

3.7 Daugelis stebėtojų nurodo, kad pirmieji institucijų portalų ar tinklalapių puslapiai atrodo daugiakalbiai, tačiau pradėjus detalesnę paiešką paaiškėja, kad galima rasti dokumentus tik anglų kalba.

⁽¹⁾ COM(2002) 72, COM(2003) 449, 2005 m. vasario 2 d. COM(2005) 24, 2005/29/EB, COM(2005) 356, COM(2005) 229 ir 465.

⁽²⁾ Europos Komisijos ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto bendradarbiavimo protokolas (2005 m. lapkričio mėn.).

⁽³⁾ Komunikato COM(2005) 596 2, 12, 17, 19, 24, 25, 26, 30, 31, 32, 37 ir kt. išnašos.

3.8 Komitetas pabrėžia, kad kiekviena kalba turi teisę užimti deramą vietą žmonijos kultūros pavelde, ir pastebi, kad anglų kalba būtų skurdinama, jei ji, net ir gerai jos neįvaldžius, būtų nuolat naudojama tik kaip reikalingas techninis įrankis ir mažiau vertinama kultūros lygmeniu. Su šiuo tvirtinimu susijusios ir toliau pateikti konkretūs Komiteto pastebėjimai dėl statuso ir įprastinio naudojimo.

3.9 Komitetas pastebi, kad ekonominiu aspektu (vartojimas, informacija, profesija ir pramonė, žiniomis grindžiama ekonomika) grindžiamas požiūris į daugiakalbystę yra vienpusiškas, todėl siekiant darnos derėtų atsižvelgti ir į jos socialinius ir sociologinius, kultūrinius ir politinius aspektus. Jei, kaip buvo pažymėta šio komunikato paskelbimo proga surengtoje spaudos konferencijoje, kalba ir jos pagrindu kuriamas bendravimas yra pagrindiniai dalykai, skiriantys žmogų nuo beždžionės, tuomet komunikate turėtų būti tinkamai atsižvelgta į tai, kad žmonių tarpusavio ryšiai nėra vien prekybinio ar komercinio pobūdžio arba skirti vien savo teritorijai ir ištekliams ginti. Kad komunikate būtų suformuluoti konstruktyvūs pasiūlymai, tikriausiai, būtų naudinga remtis Unesco darbais, atliktais šioje srityje (*).

3.10 Komitetas pritaria sąsajai tarp Lisabonos strategijos, jos įgyvendinimo, Europos užimtumo strategijos ir šios naujos pagrindų strategijos, tačiau jis siūlo komunikate pagilinti konkrečius reikiamus nurodymus (darniau bendradarbiaujant su Komisijos vidaus tarnybomis ir generaliniais direktoratais — užimtumo, kultūros ir kt.). Komitetas rekomenduoja Komisijai informuoti valstybes nares, tiksliai joms nurodant, kokius ryšius ar papildomas priemones reikia įgyvendinti ir aiškinant, kad daugiakalbystė ir įvairiakalbystė yra potencialus indėlis į kultūrinę ir politinę ES integraciją ir savitarpio supratimo ir socialinės sanglaudos faktorius. Ataskaitoje apie jo poveikio atskiriems sektoriams tyrimą turi būti nurodytas išsaugotų ar naujai sukurtų darbo vietų skaičius ir jų lygis bei laukiamas realus poveikis atlyginimams.

Komitetas pritaria valstybėms narėms adresuotam raginimui „įgyvendinti nacionalinius planus, kurie nurodytų, suderintų ir orientuotų priemones, skatinančias daugiakalbystės vystymą...“ bet pastebi, kad mokymo pasiūlos mastus reikia derinti Europos lygiu, jei norima gauti tvarų rezultatą ir potencialių atsargų neapriboti tik keletu kalbų.

Siekiant įgyvendinti „strategiją, kurios tikslas — paversti Europos žiniomis paremtą ekonomiką konkurencingiausia pasaulyje“, reikia numatyti, kad bendras Europos Sąjungoje reikalingų kalbų skaičius turėtų būti didesnis negu vidaus rinkoje turimų ir naudojamų kalbų — tik taip Europos Sąjunga išvengs pavojaus užsidaryti savo kalbų ribojamoje teritorijoje.

(*) 2001 m. lapkričio 2 d. Visuotinė UNESCO deklaracija dėl kultūrinės įvairovės, 2005 m. gruodžio 10 d. Konvencija dėl kultūrinės raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo, kuriose primenama kalbų įvairovės būtinybė ir raiškos formos, siekiant įgyvendinti įvairovę ir kultūrinį pluralizmą kaip neatimamas ir tarpusavyje susijusias pagrindines teises. Taip pat reikia paminėti 1996 m. birželio 6-8 d. Barselonos pasaulinėje kalbinių teisių konferencijoje priimtą *Pasaulinę kalbinių teisių deklaraciją*, kurią pasirašė 66 nevyriausybinės nacionalinės ir tarptautinės organizacijos bei teisininkų tinklai.

Kartu su imigrantų teise mokytis juos priimančios šalies kalbos, jiems turi būti užtikrinama teisė išsaugoti savo gimtąją kalbą ir kultūrą (†). Europos Sąjunga, siekdama „konkurencingumo pasaulio lygiu“, turi vertinti šias kalbas kaip papildomus žmogiškuosius išteklius. Kai kuriose įmonėse tai jau suvokta, bet reikia dar kartą priminti, kad į šią sąveiką reikia įtraukti dirbančiuosius ir jų atstovus profesinėse sąjungose bei tikslinių vartotojų organizacijas. Taip pat reikėtų semtis patirties iš vietos ir regionų valdžios institucijų, kurios iniciavo konkrečių veiksmų, pavyzdžiui, siekdamas integracijos neseniai atvykusius imigrantus skatina mokytis populiariausių kalbų.

3.11 Kita ekonomikos sritis, kurią komunikate reikia išsamiau apvarstyti, yra darbuotojų poreikiai ir motyvacija užsiimti profesine veikla arba veikti konsultaciniuose organuose, pvz., Europos darbo tarybose. Komitetas apgailestauja, kad pagal šį komunikatą gali būti siūlomos suderintos programos, kuriose neatsižvelgiama į šiuos ypatingus poreikius. Atsižvelgiant į socialinio dialogo aprėptį ir į pagrindines teises, tokio masto komunikate turėtų būti siūlomos temos, kurios įmonėms ir darbuotojams nurodo perspektyvas ir priemones, kad jie taptų svarbiausiais žiniomis pagrįstos, pasauliniu mastu konkurencingiausios ekonomikos dalyviais (‡).

3.12 Komitetas pripažįsta daugiakalbės Europos unikalumą (§). Tačiau Europa — ne vienintelis žemynas, politinė sąjunga ar šalis, kur kalbama daugeliu skirtingų kalbų.

4. Kai kurie konkretūs pastebėjimai

4.1 Diskusijos bei Europos regionų ir mažumų kalbų chartija (§) neturi užgožti kitų svarbių sričių, pvz.:

- a) Kalbų statuso. Kalbos gali būti skirstomos į oficialias, darbo, Bendrijos, mažumų, vyraujančias, kultūrinių mainų, mokslo arba verslo kalbas, administracinę, diplomatijos, šnekamąją ir profesinę kalbą (sveikatos apsaugos, švietimo, statybų, pramonės, mados ir kt. sektoriai). Europos Sąjunga skelbia ir laikosi kalbų įvairovės principo, kuris reikalauja skirtingomis aplinkybėmis siūlyti įvairius atitinkamai pasirinktus sprendimus, siekiant neleisti, kad vienintelis pasiūlymas verstų, sprendžiant kalbos klausimą, elgtis pagal formulę „kalbos

(§) 2006 m. birželio 14 d. 65-ojoje sesijoje priimta RK nuomonė Cdr 33/2006, 1.10 punktas. Parnesėjas Seamus Murray.

(†) Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnyje draudžiama diskriminacija dėl kalbos, 22 straipsnyje numatyta, kad ES gerbiama kultūrinė, religinė ir kalbinė įvairovė. Jau galima pateikti pavyzdžių ginčų, kylančių dėl pažeistų teisių, numatytų nacionaliniuose teisės aktuose (Byla dėl General electric medical systems GEMS, Prancūzijos Versalio apeliacinio teismo 2006 m. kovo 2 d. sprendimas).

(‡) Komunikato IV.2 punktas.

(§) 1992 m. lapkričio 5 d. Europos regionų bei tautinių mažumų kalbų chartija, kurią ratifikavo 21 ET nariai, iš jų 13 ES valstybių narių.

mokymas — galimybės — įsidarbinimas“ arba „kalbos įvaldymas — naujų gaminių rinka — vidaus rinka“, kuri neįsiekta, kad kiekvienas (-a) ES pilietis (-ė) mokėtų, be savo gimtosios kalbos, dar dvi svetimas kalbas; taip mažėtų kalbų, kuriomis iš tikrųjų bendraujama Europos kultūrinėje erdvėje, įvairovė. Komitetas rekomenduoja skatinti ir remti profesinį, kultūrinį, mokslinį ir kt. kalbos naudojimą konkrečioje jos erdvėje ir pritaria įvairioms pilietinės visuomenės iniciatyvoms šioje srityje. Skatinant ir puoselėjant asmenų bendravimą raštu ar žodžiu gimtosiomis kalbomis, kurios nebūtinai turi būti verčiamos, yra didinama viešosios laisvės erdvė. Taigi, naudojamų kalbų skaičiaus klausimo sprendimas nepriklauso nuo šios kalbos vertimo ar jos mokymo išlaidų.

b) Tam tikrą socialinę galią suteikia vienos ar kelių užsienio kalbų mokėjimas ir galimybė naudoti ir skirstyti finansinius išteklius daugiakalbių pamokų rengimui. Tam tikru mastu tai apsprendžia ir socialinės atskirties ar integracijos bei materialaus ir kultūrinio skurdo lygį, nes kalbos mokėjimas sudaro galimybę tapti socialinio ir profesinio tinklo nariu ir užmegzti kultūrinius bei solidarumo ryšius. Būdamas *tinklo nariu* asmuo gali padidinti savo individualią autonomiją, kartu labiau integruodamasis į šiuolaikinę visuomenę. Jei jau dabar nebus užtikrinta daugiakalbystė visais visuomenės lygiais, įtraukiant ir labiausiai pažeidžiamas ir ribotas galimybes turinčias grupes, tam tikri gyventojų sluoksniai gali atsidurti atskirtyje.

c) Demokratijos: Komitetas pritaria siekiui išmokyti kiekvieną pilietį, be jo gimtosios kalbos, kalbėti ar naudotis dvejomis svetimomis kalbomis, tačiau kyla klausimas, kiek piliečių šiandien turi realias galimybes per savo gyvenimą įgyvendinti šį tikslą? Tiek mūsų dienų suaugusiųjų piliečių kartos profesinei, politinei ir ekonominei „elitai“, įgyvendinant 2004-2006 m. kalbų mokymosi ir daugiakalbystės skatinimo veiksmų planą ir vykdant programą *Kultūra 2007-2013 m.* ⁽⁹⁾, tiek Europos ir nacionalinėms institucijoms šį tikslą pasiekti bus labai sunku, todėl Komitetas gerai suvokia, kokio didelio masto užduotis yra išmokyti kalbų kiekvieną pilietį. Pavyzdžiui, visiems žinoma, kuri kalba įsitvirtino kaip pirmoji užsienio kalba. Retesnėmis arba ne taip įprastomis kalbomis ⁽¹⁰⁾ kalba mažiau žmonių, kadangi jos pradedamos dėstyti tik aukštesnėse klasėse arba universitetuose. Komitetas taip pat pritaria rekomacijai kuo anksčiau suteikti vaikams galimybę išmokyti užsienio kalbos su sąlyga, kad siūlant pasirenkamas kalbas bus atsižvelgiama į bendrą kontekstą, kuris turėtų būti pagrindiniu komunikato objektu. Tai lemia būsimų kartų visuomenės pobūdį ir ateitį.

d) Kalbų kaip Europos kalbinio paveldo išsaugojimas. Siekis skatinti kuo daugiau piliečių mokytis antros ar trečios kalbos nėra tapatus siekiui išsaugoti Europos kalbų gausą pačioje Europoje ar visame pasaulyje. Šie tikslai vienas kitam neprieštarauja, tačiau jiems taikomi skirtingi sprendimai ir

įgyvendinimo formos. Atsižvelgdama į šį specifinį aspektą, Komisija, teikdama iniciatyvą dėl teisės akto, kuriuo siekiama suderinti kalbų vartojimą ir naujasias informacines ir ryšių technologijas, priėmimo, turėtų nepamiršti kalbų skurdinimo pavojaus, jei šioje specifinėje srityje pastangos bus netolygios ⁽¹¹⁾. Komitetas rekomenduoja ekspertais pasirinkti ne vien socialinių bei mokslo sričių specialistus, bet įtraukti ir praktikuojančius lingvistus, vertėjus žodžiu bei raštu ir kalbos specialistus. Pirmiau pateikti pranešimai ir Unesco konvencijos, pavyzdžiui, aiškiai rodo, kad, palyginti su pasaulio kalbų įvairove, internete sklaidžiama informacija nedaugeliu kalbų, o ribotas kitų kalbų vartojimas turi įtakos dar egzistuojančių kalbų kokybei ir gausai;

e) Europos tautinių mažumų ir (arba) regionų arba atskirų vietovių kalbų išsaugojimas neturėtų būti vertinamas vien pagal jų mokymui skiriamų išlaidų lygį. Jų mokymasis nuo ankstyviausios jaunystės ne tik lavina intelektą (tai patvirtinta gausia mokslinė literatūra) ir vysto suvokimo gebėjimus, lengvinančius tolesnį mokymąsi, bet ir suteikia sąsajų su giminingomis ar artimomis kalbomis. Todėl ilgaiui paveldui išsaugoti nepakanka tik išmokyti asmenį kalbos ankstyvoje jaunystėje ar naudoti ją privačioje ar viešojoje aplinkoje, būtina atsižvelgti į tai, jog kalba, kad ji išliktų gyva, turi būti naudojama bendravimui aplinkoje, palankioje jos viešam, tai yra, socialiniam egzistavimui; juk nėra tikslo mokyti kalbos pradinėse klasėse, žinant kad, trūkstant dėstytojų, jos nebus toliau mokomasi vidurinėje mokykloje ⁽¹²⁾. Į ekonominio aspekto dinamiką mokymo sistemose galima atsižvelgti, jei jose kuriami reikalingi kalbiniai ryšiai su kitomis kalbomis ir jei išmokta tautinės mažumos ar regiono kalba vėliau mokantis bus pasinaudota kaip pagalbine priemone antrajai svetimai kalbai išmokyti. Šiuo požiūriu kalbinių sąsajų mokymasis yra tiek pat svarbus, kaip ir kalbų, kuriomis galima kalbėti, skaičius ⁽¹³⁾.

f) Artumas reiškia ne tik tai, kad turi būti sudarytos sąlygos internete rasti oficialių ir institucijų dokumentų, bet ir tai, kad Europos piliečiams turi būti suteikta galimybė geriau pažinti greta, kitapus sienos gyvenančius kaimynus ir jų kalbas bei jomis bendrauti. Kalba yra bendravimo priemonė, o kartu ir pasaulio atspindys. Šiuo atžvilgiu ji prilyginama įvairioms raiškos formoms: tapybai, muzikai, grafikai, mimikai ir šokiui, vaizduojamajam menui ir t.t. Piliečiams turi būti suteikta galimybė susipažinti su kitoms kalbų šeimoms priklausančiomis kalbomis ir jomis bendrauti, taip

⁽⁹⁾ COM(2004) 469.

⁽¹⁰⁾ mažiau paplitusios.

⁽¹¹⁾ *Kalbų dėstyti suaugusiems klausytojams proceso modernizacija*, Judith Barna disertacija, Charles de Gaulle universitetas —Lille 3, Prancūzija, 2005 m.

⁽¹²⁾ Aquitaine-France regiono ESRT nuomonė *Aquitaine regiono kalbos ir kultūros formos*, priimta jos plenarinėje asamblėjoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14 d. Pranešėjas Ščrgi Javaloyes.

⁽¹³⁾ Tarybos išvados dėl Europos kalbinės kompetencijos rodiklio (OL 2006/C172/01).

išreiškiant pagarbą kitų šalių kultūrai ir savimonei, esančioms Europos identiteto (ar Europos vertybių) sudedamąja dalimi. Komitetas įsitikinęs, kad mainai ir dvynių projektai, kuriuos mini Regionų komitetas ⁽¹⁴⁾, atlieka labai teigiamą vaidmenį, ir pabrėžia kad, kaip besivadintų strategija, kalbų mokymo srityje paklausa taip pat būtina, kaip ir pasiūla. Motyvacija mokytis kalbų taip pat turėtų būti vertinama ne vien naudos (ekonomikai ir užimtumui) požiūriu.

- g) Poreikiai sanglaudos ir Europos identiteto srityse nėra susiję vien su prekyba ar tapatybe. Asmenys, priklausantys konkrečioms įvairioms geografinėms, socialinėms ir kultūrinėms sritims, kurių likimai istorijos bėgyje buvo panašūs arba skirtingi, jaučia realų poreikį suprasti vieni kitus. Nėra atliktas poveikio vertinimas, kuriame labiau būtų atsižvelgiama į šalutinius aspektus, kurie ilgainiui gali tapti svarbūs. Kalbų dėstymo srityje pasiūlai ir paklausai nustatyti reikalingas laikas skaičiuojamas metais ir kartomis;

Apskritai, Komisijos išpareigojimai komunikate nėra apibrėžiami laiko požiūriu: nurodomos ankstesnės ir būsimos, trumpo ir vidutinio laikotarpio priemonės, išpareigojimai ateities kartoms.

Tas pats pasakytina ir apie humanitarinius bei kultūrinius aspektus, pabėgėlių ir imigracijos klausimus, vietos valdžios institucijų poreikius ir vaidmenį šioje srityje ir ekonominius bei socialinius klausimus. Lygiomis teisėmis turėtų būti konsultuojamasi su ekonomikos ir socialiniais partneriais — Europos pramonės asociacija (UNICE), Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP), Europos profesų jungių konfederacija (CES) ir NVO, veikiančiomis žmogaus teisių, socialinių ir kultūrinių teisių srityje, taip pat su universitetais bei administracijomis, siekiant, kad strategija būtų parengta kartu su šiomis organizacijomis ir įgyvendinta jų pastangomis. Tai būtų geriausia garantija, kad bus atsižvelgta į tai, jog šiems ambicingiems planams būtinos didelės pajėgos. Tarybos strategijai „1+2“ ⁽¹⁵⁾ sėkmingai įgyvendinti reikalingos tokios priemonės, kurių nepajėgs mobilizuoti vien institucijos, todėl būtina, kad šioje veikloje jaustų pašaukimą ir pareigą dalyvauti bei realiai prisidėtų kuo daugiau Europos Sąjungos piliečių ir gyventojų.

Komitetas pritaria kalbų dėstymui ir mokymui skirtų veiksmų planui ir pastebi, kad jo sėkmę nulems labiausiai suinteresuotų asmenų, tai yra, viena vertus, pačių dėstytojų bei, kita vertus, norinčiųjų mokytis, dalyvavimas.

Prieš imdamiesi naujų veiksmų, Komisija ir Taryba turėtų sutvirtinti savo strategijos pagrindus, nuodugniau išaiškindami piliečiams ir jaunimui akivaizdžias priežastis, dėl kurių jie pasirinko šią įvairovę vietoje vienos — šiuolaikinės ar neįvykusios, gyvosios ar dirbtinai sukurtos — kalbos skatinimo.

Glaustai ir bendrais bruožais šias gilumines priežastis galima reziumuoti taip:

- Vienos vyraujančios gyvosios kalbos naudojimo ir plėtros skatinimas suteikia nelygiavertį ekonominį pranašumą šios kalbos kilmės šaliai ir gali nuskurdinti pasaulio kultūros ir teisės paveldą;
- Dirbtinai mokslo priemonėmis suplanuotos ir sukurtos Europos kalbos, tokios kaip *esperanto*, mokymo ir sklaidos sąnaudos būtų mažesnės (mokymo trukmė ir esamosios pritaikymas) ⁽¹⁶⁾ nei gyvosios kalbos, tačiau iki šio šimtmečio pradžios Europos Sąjungoje taip ir nepavyko sukurti reikiamų politinių ir kultūrinių sąlygų šiam projektui įgyvendinti ⁽¹⁷⁾.
- Tarpinis variantas, kurio esmė — Europos politinėje ir geografinėje erdvėje *padidinti mokamų ir naudojamų kalbų gausą* — turi būti įtvirtintas didinant gyventojų, kalbančių jomis, skaičių.

Todėl Komitetas rekomenduoja Komisijai, kai ji pradės programų rengimo etapą, nustatant gaires tinkamai ir dėmesingiau atsižvelgti į dabartinę jaunųjų ir vyresnių žmonių kartą, orientuojant juos į visą gyvenimą trunkantį mokymą ir kultūrinių teisių įsisąmoninimą.

Jaunimas turėtų būti raginamas ir skatinamas su 21-ojo amžiaus komunikacijomis susijusias profesijas įvaldyti daugiakalbystės ir įvairiakalbystės pagrindu ⁽¹⁸⁾. Specialybės, kurioms būtinas profesionalus ir nuodugnus kalbų žinojimas (lingvistai, vertėjai žodžiu, vertėjai raštu ir dėstytojai) turėtų būti labiau ar geriau vertinamos, ir pirma priemonė, kuri tikrai padės tai pasiekti yra jų socialinio vaidmens pripažinimas, suteikiant praktikuojantiems specialistams atitinkamą statusą.

⁽¹⁴⁾ *L'enseignement des langues étrangères comme politique publique* (Svetimų kalbų mokymas kaip valstybinė politika), François Grin, 2005 m.

⁽¹⁵⁾ François Grin pirmiau minėtoje knygoje, 59 ir 84 pastraipos: „Atrodo, visi pamiršo, kad Tautų Lygos laikais daugelis valstybių rėmė pasiūlymą naudoti esperanto kaip tarptautinio bendravimo kalbą, o UNESCO savo 1954 ir 1985 m. įvykusiose plenarinėse asamblėjose priėmė rezoliucijas, pritariančias esperanto naudojimui. Savo laiku (1922 m. rugsėjo mėn.) šiam sprendimui prieštaravo Prancūzija, kuri „uždraudė dėstyti ir propaguoti šią kalbą, kurią laikė pavojingu internacionalizmo veiksmu, gresiančiu tapti prancūzų kalbos konkurentu pasaulio mastu“. Galima taip pat cituoti Umberto Eco, 1992 m. ėjusio Collège de France Europos katedros vadovo pareigas, įžanginę paskaitą „Tobulos kalbos paieškos Europos kultūros istorijoje“.

Čia Komitetas siekia paaiškinti, kad senųjų, vadinamųjų mirusių kalbų dėstymo palaipsniui beveik visai atsisakoma. Tačiau *lingua franca* (visiems suprantamos kalbos), kuri geriausiai tiktų šiuolaikinei Europai, beiškant tenka pripažinti, kad šios kalbos lengvino europiečių tarpusavio bendravimą, nes jos davė pradžios daugeliui Europos kalbų (skirstomų į indoeuropiečių ir finougrių grupių kalbas), ir kad asmenys, įvaldę šias kalbas, greičiau išmoksta kitų kalbų.

⁽¹⁸⁾ Yra keletas daugiakalbystės ir įvairiakalbystės sąvokų apibrėžimų. Anot vieno, daugiakalbystė yra asmeninis gebėjimas įvaldyti keletą kalbų, o įvairiakalbystė — socialinė tam tikros geografinės erdvės aplinka, kurioje kalbama keletu kalbų (*Assises européennes du plurilinguisme*, Europos daugiakalbystės pagrindai, 2005 m.). Kiti šias sąvokas aiškina atvirkščiai (Grin, 2005 m.). Komisija laikosi nuostatos, kad įvairiakalbystės sąvoka apima abu aspektus — tiek individualių kalbų mokėjimą, tiek keleto jų naudojimą kolektyvinėje aplinkoje.

⁽¹⁴⁾ Pirmiau minėta nuomonė Cdr 33/2006.

⁽¹⁵⁾ Viena gimtoji kalba ir dvi svetimos gyvosios kalbos, *Barcelonos Europos Vadovų Taryba, 2002 m. kovo 15-16 d., Prezidiumo išvados, 43 straipsnio I dalis.*

Komisijos rekomenduojamam ankstyvam kalbų mokymuisi būtinos, kaip ji pati pripažįsta, lėšos ir tinkamai parengti dėstytojai, bet ne mažiau svarbu, kad tėvai palankiai priimtų jiems siūlomą orientaciją į pasirinkimo įvairovę.

Be to, Komitetas pripažįsta teigiamą šeimos vaidmenį lengvinant ankstyvojo kalbų mokymosi procesą ir pabrėžia didelį mišrių šeimų, kurių nariai kilę iš skirtingų šalių, kultūrinį įnašą. Tokiose šeimose kultūrinės atvirumo ir tolerancijos tradicijos perduodamos keletui kartų — tai patvirtina Europoje ir Kanadoje atlikti moksliniai tyrimai.

- h) Vertėjų žodžiu ir raštu reikalams skirtame skyriuje Komitetas pabrėžia, kad poreikiai yra ne tik institucinio, profesinio ar ekonominio pobūdžio ir konsultuotis reikia ir su kitais suinteresuotais diskusijų partneriais. Į socialinius ir kultūrinius poreikius turėtų būti atsižvelgiama dviem aspektais: pagrindinių žmogaus teisių ir vidaus rinkos įgyvendinimo požiūriu.

Kadangi neretai teigiama, kad, pvz., vertimo žodžiu ir raštu srityje poreikių negalima patenkinti iš dalies dėl vertėjų žodžiu ir raštu stokos, iš dalies dėl finansinių priežasčių, Komitetas siūlo apsarstyti valstybių narių ir ES atsakomybės klausimą atsižvelgiant į šiuos aspektus: nepakankamas paruošiamų specialistų skaičius, kalbų įvairinimas, parengimo sąnaudų, atlyginimų ir įstatų. Komitetas atkreipia dėmesį į visus pirmiau paminėtus aspektus ir priduria, kad ši sritis nėra vienintelė, kurioje jaučiamas specialistų trūkumas, o demografinė kaita negali būti įvairių specialistų stokos priežastimi. Akivaizdu, kad pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą šiame darbo rinkos sektoriuje iš anksto buvo neteisingai įvertinta, nepaisant to, kad Europos integracijos procesas, sėkminga plėtra ir prekybos globalizacija sudarė sąlygas pasimokyti iš praeities.

2006 m. spalio 26 d., Briuselis

Apibendrinamas Komitetas rekomenduoja valstybėms narėms aktyviai dalyvauti kuriant šios srities ateitį ir šiuo klausimu remia Komisiją.

4.2 Galiausiai Komitetas pageidauja, kad Komisija įvertintų informaciją apie ankstesnės valstybių narių kalbos politikos įgyvendinimo priemones, kuria ji disponuoja arba galėtų disponuoti. Tik taip galima įvertinti priemones, kurias taikyti Komisija įpareigojo valstybes nares.

4.3 Komitetas pripažįsta Komisijos dedamas pastangas, palankiai vertina naują siūlomą požiūrį ir pritaria kalbų įvairovei, kuri yra kultūry, socialinės ir politinės įvairovės varomoji jėga, bet ir suvokia, kad yra pavojus įtvirtinti ribotą vartojamų kalbų skaičių. Komitetas tikisi, kad kitame komunikate, kurį šia tema Komisija ketina priimti, bus pateikti konsultacijų su pilietine visuomene rezultatai.

4.4 Komitetas pritaria Komisijos iniciatyvai didinti paramą aukštojo mokslo universitetuose atliekamiems septintosios bendrosios mokslinių tyrimų programos darbams ir rekomenduoja remtis ne vien universitetų darbais, bet ir asociacijų, kurios dirba šioje srityje, susivienijimų veikla ⁽¹⁹⁾.

Šios nuomonės priede Komitetas cituoja pranešimus, skaitytus „Europos daugiakalbystės pagrindų“ konferencijoje, kurią 2005 m. lapkričio mėnesį surengė pilietinės visuomenės asociacijos ⁽²⁰⁾ kartu su Kultūros institutų forumu ⁽²¹⁾. Šioje konferencijoje priimta „Daugiakalbystės chartija“, kurią pateikia aptarimui savo tinklavietėje asociacija ASEDIFRES. Ji taip pat siūlo pateikti šią chartiją susipažinti Europos Parlamento ir institucijų atstovams. Komitetas, atlikdamas „tilto tarp pilietinės visuomenės ir Europos institucijų“ vaidmenį, remia ir skatina tokias iniciatyvas, vertindamas jas kaip geros praktikos pavyzdį.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitrios DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ Pavyzdžiui: Lingua Mon, Casa de les llengües, projektas „Kalbų rūmai pavojuje“, linguamon@linguamon.cat; Pasaulio ir regionų forumuose dirbančių vertėjų žodžiu ir raštu laisvanoriškas susivienijimas Babel, arba asociacija ASEDIFRES, viena iš 2005 m. lapkričio mėn įvykusios „Europos daugiakalbystės pagrindų“ konferencijos rengėjų, www.europe-avenir.com.

⁽²⁰⁾ Visą dalyvių sąrašą, išvada ir išsamius pranešimų protokolus rasite pirmiau minėto tinklalapio 21 punkte.

⁽²¹⁾ Šio forumo nariai: Alliance française, Švedijos kultūros centras, Italijos kalbos ir kultūros centras, Londono universiteto institutas Paryžiuje, Camoes institutas, Servanteso institutas, Suomijos institutas, Getės institutas, Vengrijos institutas, Nyderlandų institutas. <http://www.forumdeslangues.net>.